

CHUCK DYKE

# Piikkilankoja preerialla

## Johdatus lännenelokuvien sielunmaisemaan, osa V

**Kun *Shane – etäisten laaksojen mies* (Shane, 1953) tuli elokuvateattereihin, sitä mainostettiin aikuisten läkkärinä. Tämä näytti tarkoittavan sitä, että hevosilla ei ollut nimiä. No joo, toki leffassa vihjattiin, että Joeyn äiti olisi halunnut olla silleen Shanen kanssa, mutta tämä ”aikuisten juttu” pidettiin taka-alalla. Monet eivät varmaan edes huomanneet sitä. Vielä harvemmat huomasivat vihjaukset siihen, että Shane olisi halunnut olla silleen Joeyn kanssa. Tuo juttu häilyy näköpiirissä nykyään, mutta tuona menneenä aikana siitä ei näkynyt vilahdustakaan.<sup>1</sup> Silloin aikuisuudella oli rajansa.**

**O**li miten oli, elokuva ei ollut niinkään aikuinen kuin aataminaikainen: mullantontkijat preerian karjanajajia vastaan. Kun Shane ratsastaa näyttämölle, hänen ensimmäinen repliikkinsä on: ”En uskonut näkeväni täällä aitoja.” Vanha karjankasvattaja Riker antaakin meille tärkeän oppitunnin tästä ikivanhasta kiistasta, kun hän muistuttaa mullantontkija Starrettia (Van Heflin), että hän ja kaltaisensa olivat paikalla ensimmäisinä yhdistämässä työtään (ja lehmänpaskaa<sup>2</sup>) maahan. Starrett vie keskustelua eteenpäin huomauttamalla, että turkistenpyytäjät ja metsästäjät olivat olleet mailla ennen heitä. *Shane* ei mainitse intiaaneja.

”Mullantontkijoista” (*sod buster*) puhutaan *Shanessa* tavallista enemmän. Se onkin kiintoisa termi ja itse asiassa ensimmäinen etappi karavaanireitillä *Dust Bowlin*<sup>3</sup>. Ympäristönsuojelijat eivät pohdi mullan tontkimista tarpeeksi. Siinä murretaan maanpinnan päällimmäinen muutaman kymmenen sentin kerros, jonka tekeytyminen on vienyt tuhansia vuosia. Loppujen lopuksi kestävä maatalous villissä lännessä olisi ollut karjan vapaalaidunnusta. Elokuvan tekemisen aikoihin kukaan ei kuitenkaan tuntunut ymmärtävän maankäytön perusasioita. Niin paljon maata oli vielä koskemattomana. Olimme ”voittaneet” toisen maailmansodan. Tuntui, että meillä oli kova vauhti päällä. Tai voivathan nuo asenteet olla toisaalta raamatullisiakin. Kain oli mullantontkija.

Niinpä karjanajajat ovat melkein poikkeuksetta pahiksia, jotka vastustavat mullantontkijoita. Kevin Costnerin *Armoton Maa* (Open Range, 2003) saattaa olla poikkeus. Ekologisesti herkemmissä katsannossa vapaalaiduntajat ovat ilmeisesti hyviä jätkeä.<sup>4</sup>

Karjanajajien ja mullantontkijoiden välinen kamppailu on vain yksi kehitysvaihe taloudellisten mullistusten sarjassa, josta läkkärit kumpuavat. Läkkärin juonen tunnettu tiivistelmä on ”rakennetaanpa kaupunki”, joten mullistusten sarja rakentuu yleensä sen mukaan. Ei ole oikeastaan yllättävää, että tuo juoniaihe on niin yleinen. Läkkärin myyntityössä avaruudessa me rakennamme alati Kansakuntaa. Maankäyttökysymyksiä:

ziljoonat läkkärit kertovat juuri niistä. Karjanajajat lammastareita vastaan, tai karjanomistajat mullantontkijoita vastaan, tai tietysti alkujaan paimentolaiset biisoninmetsästäjät vastaan siirtolaiset. Eikä sovi unohtaa mainareita vaskooleineen jokien rannoilla ja kukkuloihin kaivautumassa.

Sitten laki ja järjestys saapuvat, mihin tarvitaan joku kaupunkia. Kaupungit ovat joka tapauksessa liki välttämättömiä, kun ihmiset kaipaavat kaikenlaisia ”tarvikkeita”, joita he eivät voi tuottaa itse. Metsästäjät ja turkistenpyytäjät saattoivat pärjätä omillaan, mutta heidän jälkeensä kukaan ei kykene siihen. Kaupungit tarjoavat muunkinlaisia palveluita. Sitten tarvitaan joku heittäminen inkkarit ulos saluunasta, joten täytyy löytää sheriffi ja rakentaa vankila. Totisesti rakennetaan kristillistä maailmaa, joten tarvitaan kirkkokin, ja tietysti jokin paikka, jossa opettajat voi tarjota kirjaviisautta.

Muistakaa, että me leikimme kotia myyttien maassa. Tätä ei voi missään mielessä pitää tarkkana kuvana yhdenkään lännen kaupungin rakentamisesta. Sillä ei tietenkään ole mitään väliä. Sivilisaation edistymisen tarina kerrotaan tällä tavoin niin monta kertaa, että sen täytyy olla totta. Juuri noin kunnan ihmisten pitäisi asettua aloilleen ja hankkia elantonsa kovissa oloissa. Matkalla hyvään elämään heidän tulisi myös oppia tulemaan toimeen toistensa kanssa. Siksi läkkäri toistensa jälkeen toistaa kansakunnan rakentamisen, kaupungin rakentamisen ja onnen etsimisen prosessin jotain piirrettä. Kaikkien niiden uskotellaan tapahtuvan yhtäaikaa.

### Kuudestilaukeavan laki

Siinä vaiheessa, kun Shane ratsastaa auringonlaskuun, karjaparoni Riker (Emile Meyer) on tietysti tapettu. Oma vikansa se kuitenkin on, hittolainen, kun hankki paikalle pahan pyssymies Wilsonin (Jack Palance). Viljelijä Starrettin (Van Heflin) pistoolisankari Shane on eri juttu. Hän oikeastaan vaelsi paikalle itsestään, hän yritti jättää ruudinkäryiset vuodet taakseen, ja hän piti tosi paljon Joeysta (Brandon De Wilde). Hän jopa tuli

## "Kaikki tietävät, että oikeus ja pyssy ovat jotenkin kytköksissä, kuten ovat oikeus ja laki, ja tietty myös laki ja pyssy."

auttamaan Starrettia elokuvahistorian ehkä hikiimmässä *male bonding* -kohtauksessa, kun he kiskoivat pirun ison vanhan kannon maasta. Pyssymiehet ovat hyviä tai pahoja sen mukaan, millaisia sääntöjä noudatetaan. Säännöt ovat monimutkaisia. Wilsonille esimerkiksi maksetaan, Shanelle ei. Tämä tarkoittaa useimmiten, mutta ei suinkaan aina, että Wilson on pahis ja Shane hyvis. Muistakaa kuitenkin Eastwoodin Will Munny, tai vaikka Fondan ja Fordin Wyatt Earp, tai John Waynen roolihenkilö *El Doradossa* (1966)<sup>5</sup>. Kunnan kansa voi tarvita palkattua apua.

Itse asiassa sekä *El Doradossa* että vielä selkeämmin John T. Chancen roolissa *Rio Bravossa* (1959) Wayne korostaa, että pyssytaistelu on palkattujen ammattilaisten hommaa. Se ei kuulu kaupunkilaisten kaltaisille amatööreille, joilla on vaimot ja lapset. Wheeler (Ward Bond) lunastaa tämän totuuden elämällään. Gary Cooperin asenne *Sheriffissä* (High Noon, 1952) on tämän vastakohta, mutta perusajatuksena on tehdä tappamisesta laillista nimittämällä pyssymiehet apulaissheriffeiksi.<sup>6</sup> Pyssytaisteluiden moraalinen universumi on monimutkainen. Niin on toisaalta myös armeijan moraalinen universumi, jossa palkattu tappaminen voi paisua hirmuisiin mittasuhteisiin, vaikkapa joukkotuhoaseita käytettäessä.

Kaikista ihmisistä juuri Michael Winner antaa meille askarruttavimman ja syvällisimmän näkymän lakiin ja pyssyyn elokuvassaan *Lainvalvoja* (Lawman, 1971), joka sisältääkin 98% hänen kootun tuotantonsa älyllisestä panoksesta. Burt Lancaster on Bannockin kaupungin sheriffi Jared Maddox. Bronson (Lee J. Cobb) ja hänen lemmipoikajoukkionsa ovat jääneet kaupunkiin vähän rentoutumaan raskaan karjanajon jälkeen. Juhlamielillä he ammuskelevat ympäri kaupunkia ja ampuvat vahingossa vanhan miehen hengiltä.

Hiukan myöhemmin vanhan koulun lainvalvoja Maddox ratsastaa Bronsonin kotikaupunkiin Sabbathiin pidättäkseen koko roikan rellestäjiä ja viedäkseen heidät takaisin Bannockiin. Joukkio ei tahtoisi lähteä, mutta heillä on ongelma, sillä Maddox tunnetaan väsymättömänä roistojen metsästäjänä ja lahjomattomana lain

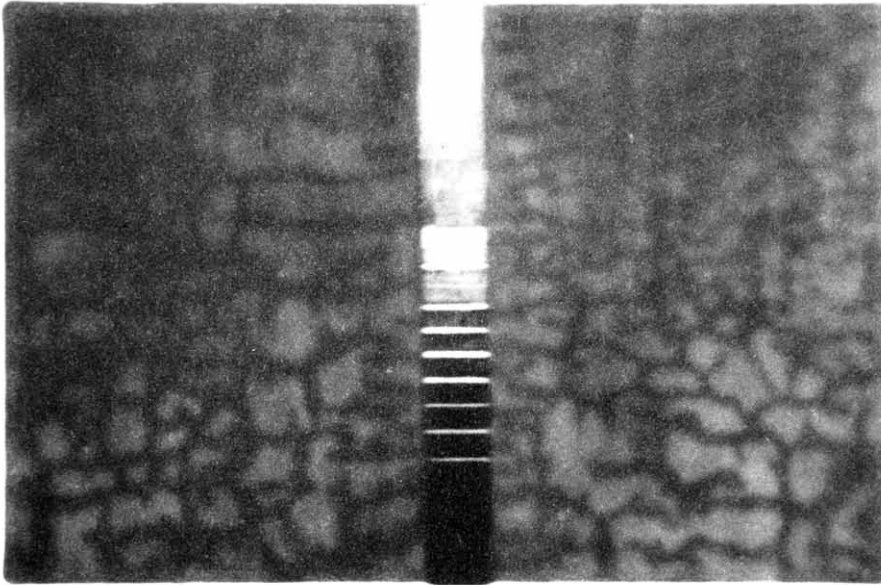
palvelijana. Sheriffintähden takana on kaiken lisäksi pelottava tappaja, ja kuuluisa tälläkin saralla. Matkalla hän onkin jäljittänyt yhden karjanajajista ja surmannut tämän, koska tuo idiootti oli vetänyt aseensa esiin.

Myös Bronsonin kotikaupungin sheriffi Cotton Ryan (Robert Ryan, todella) on aikoinaan ollut legenda. Hänestä on tullut kävelevä vitsi, mikä sopii hyvin Bronsonin suunnitelmiin. Bronson hoitaa kaupunkia kuin perhetilaa eikä oikeastaan kaipaa kunnollista lain ja järjestyksen edustajaa. Ryan yrittää saada Maddoxin lopettamaan jahtinsa, vaikka hän tietääkin sen olevan toivotonta. Meidän kannattaa tuonnempana muistaa hänen Maddoxille esittämänsä toteamus siitä, että hänen kaupunkinsa on rauhallinen. Sinne "eivät kiskot vie eikä kukkuloita tongita."

Maddox jatkaa jahtiaan; Bronson pitää pintansa; Ryan tekee parhaansa. Näin tehdessään he käyvät omilla tahoillaan lakia ja oikeutta pohtimaan vuorolauluun. Bronson ei oikein millään haluaisi ampumista Bannockissa ja yrittääkin parhaansa mukaan pidätellä miehiään, etteivät he joutuisi hankaluuksiin Maddoxin kanssa. Hän uskoo, että tappamisen lain päivät ovat ohitse, ja ostamisen päivien pitäisi tulla tilalle. Hän tietää saavansa helposti sopimuksen aikaan Bannockissa. Ryan ja Maddox tietävät tämän myös.

Maddox haluaisi myös lopettaa tappohommat muttei oikeastaan uskalla, sillä hän näkee yhdellä puolella vähitaisen luisumisen laittomuuteen ja toisella oman kuolemansa. Vanhan mielitietyn ilmestyminen saa hänet pohtimaan koko touhun lopettamista. Bronson ja Maddox joutuvatkin lopulliseen välienselvittelyyn tahtomattaan, vanhan lännen machosääntöjen muodostaman kohdalon kutsumina. Lopulta Bronson tappaa itsensä, ja Maddoxin sisällä on kuollutta kaikki muu paitsi merkityksetön ja kuihtunut lain kirjaimen oikeus. Hän on vain tappaja, jolla on sheriffin tähti. Tämän tajuaminen johtaa voimalliseen ja hyvin rumaan loppukohtaukseen.

Kaikki tietävät, että oikeus ja pyssy ovat jotenkin kytköksissä, kuten ovat oikeus ja laki, ja tietty myös laki ja pyssy. Ja kaikki kolme on jotenkin kammitsoitu sivi-



lisaation voittokulkuun. Kukaan ei kuitenkaan oikein pääse perille siitä, miten. Kaipa samaa voisi sanoa joukkotuhuoseista.

## Karjavarkaat

Oikeuden, lain ja pyssyn ongelmat säilyvät niin kauan kuin pahiksia löytyy. Pahimpia pahiksia ovat hevosvarkaat, mikä on helppo ymmärtää. Mitä onkaan lehmipoika ilman hevostaan? Hänen elämänsä ja elantonsa riippuvat siitä. Hevosvarkaan jälkeen tulee karjavaras, karjanajajilta varastava karjanajaja. Hän on sekä oman ammattinsa että kaltaistensa pettäjä.

Kuuluisimmat karjavarkaista kertovat elokuvat lienevät *Aavikon laki* (*My Darlin' Clementine*, 1946), *Fordin Wyatt Earp* -pätkä, ja *The Virginian* (1929). Clantoneita ja Trampasia ilkeämpiä pahiksia tuskin löytyy. *The Virginian* korostaa karjavarkauden petturuutta, kun ”Virginalaisen” (Gary Cooper) paras ystävä Steve (Richard Arlen) liittyy Trampasin (Walter Huston)<sup>7</sup> rosojoukkioon. Virginalaisen on hirtettävä ystävänsä, joka alistuu lopulta köydenpään oikeuteen ja välttämättömyyteen.

Pohditaan hetki vähän tunnettua elokuvaa *American Empire* (1942). Tapaamme Paxton Brycen (Preston Foster) ja Don Taylorin (Richard Dix) jokilaivan kapteeneina Sabine-joella Teksasin ja Louisianan rajalla. He ottavat lastiksi karjaa, jonka ”omistaa” kreoliyrittäjä Dominique Brouchard (jota esittää taiteellisin latino-vapauksin Leo Carillo). Onnettomat sattumukset vakuuttavat Brycen siitä, että tulevaisuus on karjataloudessa. Hän selittää Taylorille, että rajan takana Teksasissa voi hankkia halvalla tuhansia ekkereitä maata. Mikä parasta, maan mukana saa sillä vapaasti lisääntyvän karjan

(*dogiet*). Ne ovat välinpitämättömyyden perintöä, sillä niiden omistajat jättivät ne omilleen lähtiessään taistelemaan sisällissodassa. Tilaisuuteen tarttuville uskalikoille on tarjolla karjaimperiumi käden käänteessä. Ja tilaisuuteen he tarttuvatkin.

Heidän työnsä onnistuu häikäisevästi. Taylorin sisar muuttaa länteen, nai Brycen, ja näyttää kuin amerikkalainen imperiumi olisi muuttumaisillaan paratiisiksi. Mutta ei, tietenkään ei. Imperiumin laumoista alkaa kadota karjaa. Vaikka heidän yrityksensä kestäisikin tuon suuruiset menetykset, Foster toteaa, ettei sitä voi sallia. Hän päättää aidata imperiumin<sup>8</sup>. Valitettavasti imperiumi on todella laaja, ja naapurien on kuljettava sen rajojen yli kuljettaakseen lihansa markkinoille. Heidän aitaamisensa ulos on suunnilleen samaa kuin syytös karjavarkaudesta. Heitä ymmärrettävästi harmittaa, kismittää suorastaan. Karjaa varastaakin Brouchard, joka vie saaliinsa rajajoen yli Louisianaan. Hänet saadaan kiinni, ja Bryce ja Taylor luulevat tappaneensa hänet, mutta hän selviääkin ja jatkaa karjavarkauksia piilopaikastaan. Karjaa katoaa edelleen, ja Brouchard on ”kuollut”, joten epäluulo lisääntyy ja piikkilanka-aidat vahvistuvat. Taylor pohtii, miten heidän toimensa vaikuttavat naapureihin, mutta Bryce pysyy ahnaasti tiukkana. Kun hänen itäranikolta tullut vaimonsa ehdottaa ”poliisia”, hän vastaa: ”Täälläpäin meitä ei ole siunattu sellaisilla.”

Bryce ei liioin ota puhetta lähestyvistä rautatiestä kuuleviin korviinsa. Hän toteaa rautatien uhasta aidatun imperiuminsa koskemattomuudelle: ”Se tuo uudisasukkaita. En anna rautatienne repiä aitoja maahan.” Amerikkalaisesta imperiumista on kuitenkin tullut niin suuri, että naapurien on tunkeuduttava sen rajojen yli pakolla kielloista huolimatta. Brycen suvun poisopilattu ylpeä perillinen ratsastaa uskollisesti torjumaan naapurien

laumaa, ja hänet tapetaan ja tallotaan maahan. Bryce hautoo tietysti kosta, ja hänestä tulee täysin sietämätön (eikä hän siedä ketään). Niin Taylorin siskokset, hänen vaimonsa ja ystävänsä, lähtevät tiehensä.

Kaikki päättyy kolmen osapuolen ammuskeluun. Tیلanne selviää, kun Brouhard paljastaa kasvonsa, ja käy ilmi, että hän on kaikkien ongelmien taustalla. Karjanajaja ja petturi on kylvänyt epäsovun siemeniä ja syössyt karjanajajien seurakunnan epäsovuun, ja hänen kuolemansa myötä Bryce ja tämän naapurit voivat siirtyä kohti ystävällisemmän ja lempeämmän amerikkalaisen imperiumin aikakautta.

## Auranvarren mykät messut

*American Empire*n mullantontkijavastine on James Cruzen ohjaama *Karavaani* (The Covered Wagon, 1923). Se on joka tavalla klassikko – jopa stereotypia. Se on peräisin ajalta, jolloin elokuvan katsoakseen piti osata lukea – tai ainakin ottaa mukaan lukutaitoinen kaveri<sup>9</sup>. Ensimmäisessä tekstiruudussa lukee: ”Amerikan veri on pioneerien verta, leijonasydämisten miesten ja naisten, jotka kaiversivat loisteliaan sivilisaation kartoittamattomasta erämaasta.” Tuo jos mikä sanoo kaiken pähkinänkuoressa. Seuraavan tekstiruudun sanoin: ”... he työnsivät kansakunnan rajoja kohti länttä.”

*Karavaanin* ällistytävä piirre on kuitenkin auran palvonta. Kiitosta rukoillaan aina auran alttarilla, ja suuret kriisit juontuvat auran eetoksen unhoittamisesta. Jesse Wingate (Charles Ogle), karavaanin vanha johtaja, toteaa ensi sanoikseen, ettei hän malta odottaa iskeäkseen auransa Oregonin multa. Mullan tonkiminen on pyhitetty.

Tällä kertaa mullan tonkimista eivät vastusta karjanajajat vaan inkkarit. Näemme heidät ensimmäistä kertaa kylässään kerääntyneenä ihmettelemään auraa, ilmeisesti heidän kaappaamaansa mekaanista päänahkaa. Auran äärellä saarnaavan poppamiehen mukaan se on ”... hirviömäinen ase, joka on hautaava biisonin, kaatava metsät ja tasoittava vuoret.” Myöhemmin käy ilmi, että yksinäisten valkoisten miesten, jotka tutkivat, opastavat, jopa pyytävät ja metsästävät, ei tarvitse pelätä inkkareita. Punaisen miehen on suojeltava itseään ja maataan vain niitä vastaan, jotka tuovat mukanaan auran pahuuden. Tässä viehättävässä kuvaelmassa Brigham Youngin kunniaksi hänestä tehdään ohimennen Kain intiaanien Abellille<sup>10</sup>.

Jätetään pieni romanttinen juoni sivuun. Varsinainen taloudellisen näkemyksen kriisi koittaa, kun valtion edustajan tuomat uutiset kertovat, että Kaliforniasta on löydetty kultaa. Sitä pursuaa kivien kyljistä, ja se vain odottaa vapauttavaa hakkua. Monien pioneerien pyrkimykset muuttuvat. Heidän innostuksensa Kalifornian kultaan johtaa näkyyn, jossa auroja sysätään ulos vankkurivaunuista. Wingate ei kykene pysäyttämään heitä vetoamalla auran pyhyteen. Hän kuitenkin jatkaa valitsemallaan uralla kohti Oregonia perheensä ja viimeisten uskollisten kanssa. Lopulta hän iskee voitokkaasti auransa multa.

Kiinnostavaa kyllä, elokuvan pieni romanttinen sivujuonne ratkeaa, kun Wingaten tyttären rakastaja palaa Oregoniin kultasäkkien kanssa naidakseen tämän. Parasta mahdollista tässä parhaassa mahdollisessa maailmassa. Maatalous on niin paljon helpompaa kunnan investoinneilla.

## Tsuk-tsuk-tsuk

Seuraavaksi on puhuttava junista. Syy on selvä, jos meitimme ilmausta ”lännen avautuminen”. Päällisin puolin se vaikuttaa naurettavalta. Länsi ei ole koskaan ollut niin avara kuin aikoina ennen valkoisen miehen rantautumista Bahama-saarille. Ilmaus viittaa tietysti siihen, että rautatie (ja sitä ennen karavaanireitit) teki pääsyn länteen helpommaksi itäisille tulijoille. Tämä pääsy ainakin sulki lännen monessa mielessä. Tapaamme tämän näkemyksen edustajia hetken kuluttua.

Kumpi tuli ensin, rautatie vai kaupunki? No, toisinaan edellinen ja toisinaan taas jälkimmäinen<sup>11</sup>. Elokuvia, jotka yhdistävät rautatien leviämisen ja kaupunkien nousun, on itse asiassa niin monta, että ne antavat meille valtavan kirjon vastauksia. Esimerkiksi Leonen *Huuliharppukostajassa* (Once upon a Time in the West/C’era una volta il West, 1968) lupaus rakentaa asema, jonka ympärille kaupunki syntyisi, on ehto oikeudelle olla kaupunki radan varrella. Rautatien ja kaupungin ”kehä” on kirjattu sopimuksen ehtoihin. Kun kaupungin tai radan rakentaminen kerran saadaan alkuun, jokin kehän versio lähtee pyörimään.

Kannattaa huomata, että kaupunkien ja rautatien kytkeminen liittyy molempien syntyyn. Aiemmin joet oli kytketty kaupunkeihin, joten joet luonnollisesti tulivat ensin<sup>12</sup>. Tämäkin on hiukan harhaanjohtavaa, sillä ollakseen joenrantakaupunki piti tarjota satama ja muita palveluita jokiliikenteelle, joten joen muokkaaminen kytketi kaupunkien rakentamiseen. Joki ja kaupunki olivat yhtä kehämäisesti kytkettyneitä kuin rautatie ja kaupunki.

Jokien ajan ja rautatien ajan välissä oli hevosen aikakausi. Siksi John Fordille postivaunut ovat lännen klassisen kauden luonteenomainen kulkuväline. Onhan hänen ensimmäinen eppinen länkkärinsä sentään *Hyökkäys erämaassa* (Stagecoach, 1939). Thursdayt saapuvat Fort Apacheen postivaunuilla. *Rio Grandessa* Kate Yorke tulee näyttämölle niiden kyydissä.<sup>13</sup> Tottahan toki elokuvassa *Mies joka ampui Liberty Valancen* (The Man Who Shot Liberty Valance, 1962) Ransom Stoddard palaa kaupunkiin junalla, ja mikä tärkeämpää, lähtee junan kyydissä Washingoniin, mutta se on pitkälti hänen oma syynsä. Hän saapui kaupunkiin postivaunuilla. Ja toki Liberty (Lee Marvin) ryösti vaunut heti kättelyssä, mutta se oli vanhaan hyvään aikaan. Ei se ollut postivaunujen vika. Lisäksi pian tämän jälkeen myöhempien aikojen Liberty Valancet, Jamesin veljekset, alkoivat ryöstellä junia.

Olemme uskoakseni oikeilla raiteilla, jos aloitamme Liberty Valancesta. Kaikki tietävät, että elokuva on

Fordin hyvästijätö vanhalle lännelle. Samaan tapaan hiukan myöhemmin valmistunut *Cheyenne* (Cheyenne Autumn, 1964) on hänen kunnianosoituksensa intiimeille. Molemmat kertovat elämäntavan lopusta – vanhan lännen elämäntavan ja vielä vanhemman lännen ihmisten, jotka olivat täällä ennen eurooppalaisten tuloa.

Puhumme ”elämäntavasta” aivan kuin tietäisimme, mitä se on. Elämäntavassa on kuitenkin monenlaisia piirteitä – ulottuvuuksia – joista vain toiset ovat merkittäviä. Millainen siis oli vanhan lännen elämäntapa? Mitkä sen elämäntavaksi olivat tärkeitä tai jopa määritelmällisiä? Lännelokuvat, ja etenkin *Mies joka ampui Liberty Valancen*, yrittävät kuvata sitä meille.

Elokuvan sosioekonomiset ulottuvuudet ovat tutun kuuluisia. ”Picket Wire[-joe]n pohjoispuolella” on karjanajajia. Picket Wiren eteläpuolella on maanviljelijöitä (osa heistä on mullantonkijoita), Tom Doniphonin (John Wayne) hevostila ja muita pientiloja. Picket Wiren pohjoispuolella vallitsee lähes anarkinen henkilökohtaisen oikeudenkäytön aika; joen eteläpuolelle väki yrittää rakentaa ”paikkaa, jossa on hyvä kasvattaa lapsia.” Kummallakin puolella kannattaa kantaa asetta, etenkin Liberty Valancen ja hänen kaltaistensa vuoksi. Shinbonen kaupungin sheriffi Link Appleyard (Andy Devine) on pelle.

Kaktus kukkii etenkin Doniphonin talon ympärillä luvaten aina turhaan kodin rauhaa. Kaupungin ravintola on malliesimerkki keskiluokkaisen perheen kunniallisuudesta. Ilmapiiri olisi kovin idyllinen jollei Liberty Valancea olisi. Hallie (Vera Miles) naisi Tomin eikä Ransomia.

Libertyä ei kuitenkaan käy sivuuttaminen. Hänen ruma naamansa ja ilkeä ruoskansa tulevat yhä uudelleen näkyviin. Millä hänestä päästäisiin eroon? Ransom Stoddardin mukaan se vaatii lakia, lakimiehiä ja oikeusistuina. Ratkaisu on passittaa Liberty vankilaan. Picket Wiren eteläpuolen asukkaiden mielestä luotettava oikeusjärjestelmä taas vaatii muuttamista osavaltioksi. Mitä muuta osavaltion asema tuo mukanaan? Varmasti sen ensimmäisiä hyötyjä on säännöllinen vedentulo. Ehkä ruusut kukkivat etupihojen säleaidoilla – eivät kaktusruusut vaan aidot ruusut. Sen lisäksi se tuo varmasti rautatien.

Se tuo tietysti myös sen sortin politiikkaa, jollaista territoriossa ei ole ennen nähty. Stoddardista tulee pian tämän uuden kansallisen politiikan avainhahmo, jota vie eteenpäin hänen maineensa miehenä, joka ampui Liberty Valancen (vaikka hän ei tietenkään ole tuo mies). Paluumatkalla Shinboneen hän esittelee uutta poliittista minäänsä toimittajille, hänen käynnistämänsä edistyksen hyötyjille. Hän jopa yrittää oikaista väärinkäsityksen: Doniphon ampui Liberty Valancen. Edistyksen myötä hevompaska on kuitenkin noussut arvoon arvaamatomaan, joten lehtimiehet eivät anna hänen pilata legendaa. Totuus on selvästi edistyksen uhri.

Aiemmin kuudestilaukeavien duettoon rakennetut kunniasäännöt uhrattiin välttämättömyyden alttarilla, jotta Liberty Valancesta päästiin eroon. Doniphon ampui Libertyn sivukujalta, kun tämä luuli kohtaavansa Stoddardin mies miestä vastaan, eikä Doniphon ole vielä antanut itselleen anteeksi. Stoddard taas oli jo

epätoivoissaan ehtinyt luopua lakikirjoistaan ja tarttunut aseeseen, mutta Doniphonin avustuksella hänen ballistinen neitsyytensä säilyi. Tämä saattaa olla tyhjentävä kuvaus oikeuden, lain ja aseiden palapelistä.

Kun rautatie ja politikointi ja laillisuuden koneisto saapuvat länteen, toiset asiat kuolevat. Jälkikäteen niiden kuolema on ainakin Hallien silmin (ja hyvin selvästi myös Fordin mielestä) sääli. Lopulta Hallie jopa katuu katkerasti Doniphonin menetystä niin rakastajana kuin menneiden hyvien asioiden tunnuksena. Hän laskee kaktusruusun Tomin haudalle. Kuinka romanttista.

Osittain tällaisella romantiikalla länkkäri toisensa jälkeen väittää, että rautatien saapuminen ja kuudestilaukeavien oikeuden korvautuminen lain oikeudella johtaa vääjäämättä vanhan lännen hyveiden ja kauneuden katoon. On tosi vaikea päättää, onko tuo kehityskulku niin vääjäämätön kuin fordit ja hawksit esittävät. Kaikki kuitenkin tapahtuu myyttien maailmassa, satumaassa. Me tiedämme, että saduissa on pavunvarsia, joita pitkin voi kiivetä taivaaseen, ja neitojen päänahkoja, jotka ovat tarpeeksi vahvoja kannattelemaan hiuksia pitkin kiipeäviä poikaystäviä. Emme siis voi valittaa lähestyvän junan myötä katoavasta kaktusruususta.

## Herrat ne vain ajelo

Ongelmana on vain se, että monet länkkäreitä tehneet ihmiset – esimerkiksi Ford, Altman ja Leone – haluavat meidän uskovan asioihin, jotka menevät satujen hällävälilakeja pidemmälle. He haluavat luoda myyttejä, jotka ovat muutakin kuin pakotie viihdyttävien satujen äärelle. Heidän satujensa pitää opastaa meitä pohtimaan ja todella ymmärtämään menneisyyttämme – ja jopa tulevaisuuttamme. Robert Altmanin *McCabe and Mrs. Miller* (1971) on pakattu täyteen. Nimihahmot (Warren Beatty ja Julie Christie) ovat pienyrittäjiä, jotka tarjoavat rehellisesti ja ututterasti palveluita uuden kasvavan Presbyterian Church -kaupungin (sic) ahkerille mainareille (ja satunnaisille karjanajajille).

Juuri menestys johtaa heidät tuhoon. Idän suuret yritykset<sup>14</sup> intoutuvat kohtalokkaasti juuri löydetyistä rikkauksista, joita yksittäiset mainarit käyttävät säällittävän hitaasti hyväkseen. Nyt täytyy ajatella Teddy Rooseveltia ja kampanjoita ”trustien murskaamiseksi”. Ison rahan uhkaamien pienyrittäjien romantisointi on täydellinen paralleeli karjaparonien uhkaamille pienkarjatilallisille tai -viljelijöille. Voit pitää elokuvan käsikirjoituksen ennallaan, kunhan vaihdat rooliasuja.

Iso raha pyrkii kontrolloimaan kaivostoiminnan lisäksi juomista ja huoraamista, joten McCaben ja Mrs. Millerin menestyksen päivät ovat luetut. Paikalle tulee varsinainen herra isoherra, Butler (Hugh Millais), yli kaksimetrinen turkistakkiin sonnustautunut roikale, joka kantaa hillittömän isoa kivääriä. Hän hoitaa omaisuuden siirrot ja syyttääpä kirkonkin palamaan.

Isot herrat eivät tällä kertaa edes jaksa huseerata lain kanssa. McCaben on pakko matkustaa kaupunkiin tapaamaan asianajajaa. Hän löytää liberaalin kiipijän,



joka ei edes yritä peitellä poliittisia intohimojaan. Hän ei malta päästä ajamaan McCaben asiaa. Toki he häviäsivät, mutta pienen ihmisen epäreilun kohtalon maineella hän voisi ponnistaa Washingtoniin. McCabea tämä innostaa ymmärrettävästi paljon vähemmän, ja hän palaa Presbyterian Churchin kaupunkiin kohtaamaan Butlerin ja kuolemansa.

Lähestyvä teollinen kaivostoiminta Presbyterian Churchin alueella on tietysti ongelma niille, jotka rakastavat ja ihailevat vanhan lännen kauneutta. Se on myös *Karavaanin* vanhan shamaanin ennustuksen todellinen täyttymys. Vuoret tasoitetaan. Mesabin vuoristo ei ole entisensä.

Yksittäistä kullankaivajaa lukuun ottamatta kaivostoiminta vaatii tietysti rautatietä. Näiden lännessä aiheuttamia muutoksia ei siis voi erottaa toisistaan, vaan molemmat on otettava aina huomioon kuten kaupunkien kasvukin. Kun läんkkäri keskittyy yhteen näistä, se useimmiten piilottaa synergian muiden kanssa. Kullan ja hopean kaivaminen mahtuu vielä villin lännen romantiseen kuvaan. Kupari- ja rautakaivokset eivät mahdu. Tästä juontuu toinen Teddy Rooseveltin lahja lännelle, maiden siirtäminen valtion haltuun ja varaaminen puistoiksi ja luonnonsuojelualueiksi.

## Mustaa kultaa

Jotain olennaista on varmaankin mennyt ohi, mutta en tahdo löytää teksasilaisia öljylänkkäreitä. Olen etsinyt

turhaan elokuvia *Paukkurautoja ja poraustorneja* tai *Mulikoita öljykentillä* ja karjasta öljyyn siirtymisen draamaa. Öljyryntäys toki tuli hiukan liian myöhään klassiselle vanhalle lännelle, mutta länkkäreissä on paljon pahempiakin anakronismeja. Öljyfilmejä ylipäänsä on aika vähän; *Humukaupunki* (Boomtown, 1940) on ilmiselvä poikkeus. Meidän onneksemme on kuitenkin *Tulsa – seikkailujen kaupunki* (Tulsa), joka tehtiin sodanjälkeisen humalluttavan optimismin aikoina vuonna 1949.

Heti alkuun länkkärien ikoni Chill Wills tarjoaa meille öljyn ylistyksen. Hän kertoo meille öljyn ihmeistä ja sen saavutuksista. Tulsan kaupunki on ilmiselvä esimerkki öljyn tuomasta sivilisaation edistyksestä. Ylistys päättyy julistamaan ylpeästi Tulsan maailman öljypääkaupungiksi. Tuossa maailmassa öljystä ”kamppaillaan joka kolkassa. Persiassa, Arabiassa, Venezuelassa...” On kivaa, kun meidät ohjataan tuttuun ympäristöön. Sitten meidät lennätetään elokuvan taikakeinoin varhaisempaan aikaan, 20-luvulle, kun kaikki alkoi.

Kaikki alkaa villisti ratsastavasta Cherokee Lansingista (Susan Hayward), jonka kirkkaanpunaiset hiukset liehuvat tuulessa, kun hän paimentaa isänsä uutta laumaa. Vanha länsi on elossa. Jim Redbird (Pedro Arméndariz) omistaa viereisen karjatilan. Hän on kasvanut Cherokeeen kanssa ja toivoo, kaikkien Hollywoodin lakien vastaisesti, naivansa hänet, ”kunhan hän vähän kesyntyä.”

Pian ajan pyörä kuitenkin pyörähtää. Lansingin uudet palkitut lehmät löydetään kuolleina tai kuolemassa

joentörmältä. Kun veteen pudotetaan tulitikku, joki syttyy liekkeihin. Tulen alkulähteeksi paljastuvat pian Tanner Petroleumin öljykentät. Isäntä Lansing ratsastaa tekemään valitusta, joutuu purkautuvan öljylähteen tielle ja kuolee.

Cherokee ryntää kaupunkiin selvittämään välit Tannerin (Lloyd Gough) kanssa. Hän ei saa juuri hyvitystä, mutta öisen kutsuvan kaupungin hullunmyllyssä hän jotenkin saa kourallisen öljyvaltauskirjoja, jotka värikäs Raakaöljy-Johnny Brady (Edward Begley) on siirtänyt hänen nimiinsä. Brady poistuu nopsaan kuvasta tappe- lussa.

Cherokee ei tietenkään halua olla missään tekemisissä pahojen öljyvaltauskirjojen kanssa, sillä ne ovat hänen isänsä kuoleman taustalla. Aamun koittaessa, Raakaöljy-Johnnyn kuoltua ja Tannerin heittämän haasteen jälkeen hän kuitenkin muuttaa mielensä ja päättää lähteä öljy- alalle. Redbird rahoittaa ensimmäisen hankkeen rakkau- desta, mutta vastentahtoisesti. Se epäonnistuu ainakin näennäisesti, kun poraustornista suihkuua suolavettä. Vanhat ukot pudistelevat päitään ja mutisevat lohdut- tavia öljytiedon sanoja. Tuolla hetkellä paikalle pyyhältää nuori geologian professori (Robert Preston), ja tuuli vie Jim Redbirdin elinikäisen unelman mennessään. Pro- fessori on Raakaöljy-Johnnyn poika.

Nuori Brady saa öljylähteen toimimaan, ja Chero- keesta tulee Oklahoman öljykuningatar, joka alkaa rakastaa rooliaan yhä enemmän. Muistokaappiin lisätään öljyn tahrime mekko jokaisen avatun lähteen merkiksi. Tällä välin Jim on ainoa öljynvaltauksia myyvä intiaani, joka edelleen välittää ruohosta ja karjasta enemmän kuin erivärisestä Cadillacista joka viikonpäivälle. Jimin ken- tillä on yksi poraustorni kymmenellä eekkerillä, ja niiden välissä on ruohoa ja karjaa. Muualla tornit on rakennettu niin lähekkäin kuin saattaa, ja ne pumppaavat niin no- peasti kuin mahdollista. Bradyn vaatimukset öljyn ja ruohikoiden säästämisestä kaikuvat kuuoroille korville.

Ja kuinkas sattuikaan. Jim löytää karjansa kuolleena joentörmältä. Hän heittää kokeeksi tulitikun jokeen, ja tottahan toki liekit leimahtavat. Hän ei onnistu pysäyt- tämään niiden leviämistä, ja seurannut öljypalo on niin näyttävä, että siitä sai Oscarin. Katuvainen Cherokee parantaa tapansa, nai Bradyn, ja Tulsan asukkaat elävät onnellisina elämänsä loppuun asti.

## Jälkisanat esseesarjaan: sikarikas Balkan

Puolet ajasta klassisissa lännenelokuviissa ollaan siis in- nostuneita Lännen sivilisoinimisesta rautateillä, kaivoksilla ja lopulta öljylähteillä, ja loppuaika kaihotaan kadon- neita vanhoja hyviä aikoja ennen rautateitä, kaivoksia ja öljylähteitä. Niissä ylistetään lain ja järjestyksen saapu- mista samaan hengenvetoon kuin itkeskellään kuudes- tilaukeavien oikeuden katoamista. Onko tämä merkki armottomasta tekopyhydestä? Ei. Se on merkki armot- tomasta välttämättömyydestä.

Täytyy muistaa, mitä olemme oikeastaan tehneet koko viime vuosisadan lännen myyttisessä avaruudessa.

Olemme käsitelleet sekä toiveitamme että huoliamme. Olemme koetelleet tunteitamme kaikenlaisilla vaihto- ehdoilla. Olemme tutkineet itsemme luomista: ennen kaikkea itseämme ”amerikkalaisina”. Lännenelokuvien moniselitteisyydet ja sekavuudet ovat osa itseämme – tapoja mytologisoida ympäriinsä nähdäksemme, keitä oikein olemme.

Kuten näimme sekä Leonessa että Taco Bell -länkkä- reissä, myös muu maailma katsoo meitä lännen myyttien läpi<sup>15</sup>. Viime aikoina se on jopa nähnyt meidän tekevän kansainvälistä politiikkaa kuudestilaukeavan ehdoilla ja kommentoinut näkemäänsä juuri noilla käsitteillä kan- sainvälisessä lehdistössä. ”Kukas tuo pitkä (no, oikeastaan aika lyhyt) muukalainen on?” ”Se ei ole mikään muu- kalainen, *podner*, vaan Yhdys v...n valtojen presidentti.” Tarinaa intiaanien teurastuksesta, tai kuka nyt tielle sat- tuukin, esitetään näköjään loppumattomina uusintoina, jotka ovat yhtä karseita kuin entisetkin. Se on kuitenkin vain tarinan pintaa eikä kovin yllättävää. Lännen ja idän kolonisoinnit eivät poikkea toisistaan lainkaan. Tällä vuosisadalla maailman ihmiset vain pystyvät seuraamaan niiden kulkua televisiosta. Kiinnostava tarina on syvem- mällä.

Pääsemme länkkärien ytimeen, kun olemme tilan- teessa, jossa valkoiset miehet teurastavat toisiaan. Taistelut maan käytöstä ja sen kätköissä olevasta ovat länkkärien todellista ydinainesta. Myös noita taisteluita näy- tetään alati uusintoina myyttien maailmassa. Miksei? Niitä käydään tosimaailmassa juuri nyt. Ja vaikkei mi- nulla ole kristallipalloa, näyttää siltä, että nuo kamppailut jatkuvat niin kauas tulevaisuuteen kuin voin nähdä.

Ellevät nuo taistelut lainehdi muiden maiden alueil- le puhdistavina pommituksina, niiden näkökulmasta ne silti vuotavat reunojen yli loukkauksina ”ympäristöä” kohtaan. Ne ovat kovasti huolissaan siitä, ja me näköjään emme ole. Ne eivät kuitenkaan tunnu tajuavan sitä, että me emme *pysty* olemaan huolissamme ympäristöstä mi- tenkään merkittävästi, ja länkkärit kertovat miksi.

Kuten näiden jälkisanojen otsikko vihjaa, meidän on esitettävä opettavainen vertaus. Balkan on maailman räjähdysherkimpiä ja väkivaltaisimpia seutuja. Sikäläiset ovat niin pahamaineisia, että me kutsumme poliittista hajaantumista ”balkanisaatioksi”. Heistä tuli tuollaisia siksi, että he olivat välietappi matkalla Aasiasta Eurooppaan (ja toisinaan Euroopasta Aasiaan). Kaikenlaista kansaa mitä erilaisimmilta seuduilta, joka sortin uskon- toineen ja elämäntapoineen, päätti jättäytyä kiertueelta ja asettua aloilleen. He eivät ole tulleet oikein koskaan toimeen keskenään. Kun asiat ovat olleet taloudellisesti tarpeeksi hyvin, he ovat voineet eristyä toisistaan sopi- vasti edes yrittääkseen sitä. Kun heistä oli vähällä tulla Neuvostoliiton satelliittivaltio, he onnistuivat Titon joh- dolla yhdistymään Jugoslaviaksi noin puolen vuosisadan ajaksi. Sitä lukuun ottamatta asiat ovat olleet pääosin yhtä pahassa sotkussa kuin viimeisen parinkymmenen vuoden ajan. Se on kroonista ja mahdotonta selvittää.

Yhdysvallat ei ole kuitenkaan pelkkä pysäkki. Se on ollut ihan kaikenlaisten ihmisten (erilaisine elämänta-

poineen ja uskuntoineen) *määränpää*. Ja täällä sitä ollaan. Kuinka ihmeessä olemme vältäneet kaikki ne ongelmat ja kahnaukset, joita olemme nähneet Balkanilla? Riippuu keneltä kysyy. Aika monet esimerkiksi väittäisivät, että me *emme* ole vältäneet niitä. Kansakuntamme on tehokkaimpia toistensa teurastajia; me haastamme toisiamme oikeuteen ennätystahtia, ja niin edelleen. Olisi kuitenkin liioiteltua leimata meidät täydelliseksi epäonnistumiseksi. Olemme keskimäärin paljon lihavampia kuin melkein missä tahansa muualla maailmassa. Lapsillamme on enemmän ja kalliimpia leluja kuin missään muualla, keskimäärin. Ja meillä on useampia ja uudempia autoja kuin kellään muulla.

Jos tämä ei ole menestystä, en tiedä mikä on, joten kannattaa pohtia, miten me pystyimme tähän. Länkkärien vastaus on, että me ostimme (ja ostimme) tiemme ulos Balkanin kauhuista. Ihmiset tulevat tänne unelmoiden vaurauden löytämisestä, ja monesti he löytävätkin sitä. He löytävät sen menemällä länteen – aina mytologisesti, joskus kirjaimellisesti. Kun he *eivät* löydä sitä, he ovat pettyneitä, ja heidän kanssaan alkaa olla hankala tulla toimeen. He eivät alkujaankaan pitäneet useimmista naapuruston ihmisistä, eivätkä muut ihmiset näytä juuri pitävän heistä. Kun he uskovat, että heiltä kielletään muille annettuja mahdollisuuksia, heidän kanssaan alkaa olla *tosi* hankala tulla toimeen. Aina on joitakuuta pettyneitä, mutta heitä ei voi olla kovin paljon.

Lännen pitää olla avoin kaikille. Muuten asiat menevät päin helvettiä. Yhteisyyden ja suvaitsevaisuuden ehtona on vauraus.

Noissa oloissa olisi parasta, että länttä löytyisi kaikille. On vastustettava kaikkea, joka sulkee lännen hyväksikäytöltä vaurauden etsimisessä<sup>16</sup>. Jos mielimme menestyä valtiona, täytyy paitsi pioneerihengen jatkua ikuisesti, myös pioneerialouden. Tämä on aina ollut lännen tarinan ydin.

Aivan kuten rautatie korvasi postivaunut, jotka korvasivat jokialukset, lentokone korvasi höyrylaivan, joka korvasi purjelaivan. Uusia emigranttien sukupolvia saapuu: he eivät ole oikeastaan yhtään erilaisia kuin aiemmat, eivätkä ainakaan parempi- tai huonompiosaisia.

Pieni varoituksen sana. Alkuasukkaat ovat aseistettuja, ja he käskivät muukalaisten jättää aseensa kaupungin portille ennen ratsastamista raitille. Kaikki kääntyy kuitenkin hyväksi. Pienen odotuksen jälkeen heilläkin on aseita, ja he ovat valmiit kohtaamaan uudet tulijat. Aseita kyllä riittää joka iikalle.

*Suomentanut Ville Lähde*

(alun perin: Give me Land, Lots of Land. Julkaistu internetissä, mutta osoite on pois käytöstä toivottavasti väliaikaisesti. Ks. ed. osien alkuperäistiedot.)

## Viitteet

- Shanen ja ”hänen” Joeynsa ja elokuvan *Hei, me lennetään!* (Airplane, 1980) kapteeni Oveurin ja ”hänen” Joeynsa avainkeskusteluiden välillä on todella hämmäntäviä samankaltaisuuksia – jopa sama viettelevän kuiskuttava äänensävy.
- Tulee mieleen: miksi ihmeessä nuo ihmiset eivät voineet elää rinnakkain – ikään kuin symbioottisesti? Tuntuu haaskulta, että se kaikki ensiluokkainen lanta meni mesquitopuille ja marunapensaille.
- Dust Bowl* eli ”pölykulho” viittaa Yhdysvaltain läntisten viljelysalueiden katastrofaaliseen kuivuuteen ja sen synnyttämään pölymyrskyihin ja autioitumiseen 1930-luvulla. Suom. huom.
- Tätä kirjoittaessaan Dyke ei ollut nähnyt vielä Costnerin elokuvaa. Siinä vapaa-laiduntajat ovat hyviksiä, mutta heidät onkin asetettu suurmaanomistajia vastaan. Shane tappelee karjaparoneita vastaan, *Armottomassa maassa* vastassa ovat maaparomit. Kuten Dyke tuonnempana toteaa, tämä rakenne toistuu yhdysvaltalaisissa tarinoissa. *Armoton maa* ei siten lunastanut Dyken ounastelemaa lupaus-ta. Suom. huom.
- Dyke viittaa elokuvaan *Armoton* (Unforgiven, 1992) ja *Aavikon laki* (My Darlin’
- Clementine, 1946). Suom. huom.
- Ks. Dyke, Chuck, Elämää hevosoppe-rassa. *niin & näin* 2/09, 13–18.
- Televisiosarjassa *Virginalainen* (The Virginian, 1962–1971) ”Virginalaisen” parhaan ystävän nimi on Trampas. Suom. huom.
- Olisi epäilemättä laskea, millaisen paineen tämä loisi tuon ajan piikkilankateollisuu-delle tai yrityksen voitoille, jos teollisuus pystyisi toimittamaan tarvittavan. Muistuttakaa minua, että etsin käsiini kirjan piikkilankateollisuudesta. (Dyke löysikin myöhemmin sellaisen, myös suomeksi julkaistun Olivier Razac’in teoksen *Piikkilangan poliittinen historia* (Barbed Wire: A Political History, 2002). Suom. Vesa Suominen. Vastapaino, Tampere 2003. Suom. huom.)
- Nykyajan vastine on paikallisen elokuva-teatterin eläkeläisnäytös. Säännönmukai-sesti katsojapariskunnan toinen osapuoli on kuuro, joten toisen on huudettava hänen korvaansa dialogin jäljitelmää. Syntyvä kakofonia on mahtavaa.
- Brigham Young oli Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon, eli tutummin mormonien, profeetta, jonka johdolla he matkustivat Salt Lake Cityyn. Suom. huom.
- Kaikkien syvällisten ja tärkeiden kysy-mysten vastaus on ”toisinaan”.
- Mark Twain tietysti kuvaa teoksessa *Elämää Mississippijoen* (Life on the Mississippi, 1883) sitä hupaisaa tilan-netta, jolloin vuosittaiset muutokset joen uomissa voivat jättää ”jokikaupungin” mailien päähän sisämaahan.
- Ks. Dyke, Chuck, Kodin tahdon min tanhuilla. *niin & näin* 4/09, 20–27.
- Ja taas sitä mennään. Lännessä Washing-ton, New York ja sellaiset ovat Itää. Mutta ei Kaukoitää, joka on taas Lääntää. Ks. Dyke, Chuck, Missis ne kellot soivatkaan? *niin & näin* 3/09, 18–26; Musiikki tekee hyvää ruoansulatukselle. *niin & näin* 1/01, 12–20.
- Kuten Locke toteaa *Tutkimassa hallitusvallasta*: ”Alussa siis koko maailma oli amerikka, ja vielä enemmän sellainen kuin se itse on nykyään.” (Locke, John, *Tutkielma hallitusvallasta* (Second Treatise on Government, 1689). Suom. Mikko Yrjönsuuri. Gaudeamus, Helsinki 1995, 85 (luku V, § 49). Toisin sanoen alkujaan meillä oli kosolti maata hyväksikäytettäväksi, ja olemme siirty-neet yhä uusille alueille. Länkkärit ovat monin tavoin populaarikulttuurin analogioita lockelaiselle näkemykselle, kuten akateemikot joukossanne ovat huoman-neet.